

Cestovní zpráva ze zahraniční pracovní cesty

Jména státních zaměstnanců ČIŽP:

Ing. Pavel KORÁBEK – OI Havlíčkův Brod – vedoucí OOP

Ing. Pavel PETR – OI Havlíčkův Brod – inspektor OOP

Ing. Lucie POPÍKOVÁ, Ph.D. – OI Havlíčkův Brod – inspektorka OOP

Místo jednání:

Polsko, Goniadz (Osowiec-Twierdza), Suwalki (Krzywe)

Datum odjezdu z České republiky:

9. 9. 2019

Datum příjezdu do sídla Biebrzanski NP v Osowiec-Twierdza:

9. 9. 2019

Datum příjezdu do sídla Wigierski NP v Krzywe:

11. 9. 2019

Datum návratu do České republiky:

12. 9. 2019

Název a adresa navštívených organizací (institucí):

- Biebrzanski Park Narodowy, Osowiec-Twierdza 8, 19-110 Goniadz
- Wigierski Park Narodowy, Krzywe 82, 16-402 Suwalki

Účel cesty:

Návštěva Správ dvou vybraných národních parků na severovýchodě Polska za účelem výměny zkušeností v péči o mokřadní společenstva, včetně problematiky šíření bobra.

Seznam získané dokumentace:

- „Biebrzanski park Narodowy w trosce o bagna i ludzi – Szlaki edukacyjne“ – leták s informacemi o vybraných naučných stezkách v Biebrzanském národním parku
- „Renaturyzacja sieci hydrograficznej w Basenie Środkowym Doliny Biebrzy. Etap I“ - brožura
- „Wigierski Park Narodowy miejsca warte odwiedzenia“ – informační leták
- „Suwalki Landscape Park“ – informační leták
- „Wigierski Park Narodowy“ – informační leták s mapovými podklady

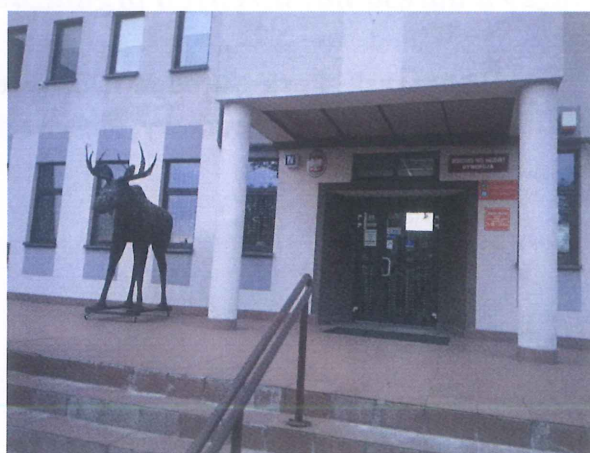
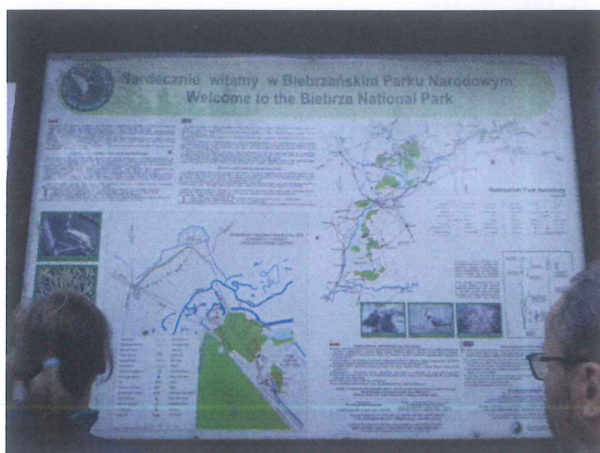
Anotace (stručný výsledek cesty):

Pracovníci inspekce navštívili v průběhu zahraniční pracovní cesty postupně dvě Správy národních parků v Polsku, a to nejprve „**Biebrzanski Park Narodowy**“ a poté „**Wigierski Park Narodowy**“. Diskutována byla především problematika ochrany mokřadních společenstev ve vazbě na zachování biodiverzity těchto lokalit. Správy národních parků v Polsku na rozdíl od České republiky nevykonávají státní správu, ale jsou výhradně odbornými pracovišti, která zabezpečují chráněné zájmy jednotlivých národních parků.

Podrobný popis cesty a výsledků dosažených při jednání:

Pondělí 9. 9. 2019:

V ranních hodinách (6:00 hodin) výjezd z Havlíčkova Brodu, v 9:15 hodin přechod státní hranice na hraničním přechodu v Bohumíně, v 17:30 hodin příjezd do sídla Správy Biebrzanského národního parku na adrese Osowiec-Twierdza 8, 19-110 Goniadz.

Následovalo ubytování přímo v sídle Správy uvedeného národního parku, které bylo všem účastníkům zahraniční cesty poskytnuto zdarma.

Úterý 10. 9. 2019:

V časných ranních hodinách (5:00 hodin) přejeli účastníci cesty v doprovodu dvou pracovníků Správy Biebrzanského národního parku z místa ubytování na vybranou lokalitu vhodnou pro pozorování volně žijících losů. Díky profesionálnímu přístupu a zkušenostem pracovníků národního parku byl pozorován pár losů při ranní pastvě.

Poté byla provedena návštěva mokřadní lokality, kde se nacházel ostřicový porost široký 12 km, přičemž byla diskutována problematika technologie kosení rozsáhlých podmáčených luk, kdy se používají upravené rolby, a na to navazující odklizení (odvoz) pokosené hmoty. Problematické je zarůstání těchto mokřadních společenstev nežádoucími druhy a dlouhotrvající sucho, které ovlivňuje vodní režim tohoto území. Pracovnice Správy Biebrzanského národního parku Urszula Bierežnoj-Bazille účastníkům cesty sdělila, že mokřadní ekosystémy v tomto parku jsou největší a nejzachovalejší ve střední Evropě. Vlhkomilná rostlinná společenstva jsou tvořena především rákosinami, podmáčenými olšinami, ostřicovými porosty a jehličnatými lesy. Území národního parku je hojně osídleno více jak 200 druhy ptáků, a to zejména těch, které jsou vázány na vodní prostředí. Hnízdí zde i řada ohrožených druhů ptáků jako je orel volavý, bekasína větší a rybák červený. Nejvýznamnějším předmětem ochrany navštívené lokality je rákosník ostřicový (*Acrocephalus paludicola*).

Následovala terénní pochůzka v lesním porostu tvořeném převážně borovicí s podrostem jalovců. Tyto lesní porosty se nacházejí na vátných písčích, což je vcelku zajímavé s ohledem na nedaleké podmáčené lokality. V navštíveném lesním porostu se nachází rozbořený betonový bunkr z 19. století. Zajímavostí je výskyt vápencových útvarů (krápníků) na betonových kusech. V tomto lesním porostu se rovněž nachází slepé rameno vodního toku, které však postupně vysychá.

Po terénní pochůzce proběhlo setkání účastníků s ředitelem Správy Biebrzanského národního parku panem Mgr. Andrzejem Grygorukem. Jmenovaný seznámil účastníky cesty s historií založení uvedeného národního parku a se základními údaji o tomto parku. Jedná se o největší polský národní park rozkládající se na ploše 592,2 km². Byl vyhlášen v roce 1993 a cílem ochrany jsou rašeliniště a mokřady rozprostírající se po obou březích řeky Biebrzy mezi městy Lomża a Augustów. Území předmětného národního parku lze rozčlenit na tři hlavní úseky, a to horní část s častými morény a mocnými vrstvami rašeliny nacházejícími se na křídovém podloží, střední část, kde se rašelina nachází na písčitém a šterkovitém podloží, a nejspodnější část s četnými slepými rameny a naplavenými písčnými ostrovy.

Ředitel Správy Biebrzanského národního parku nastínil i některá úskalí související s ochranou přirozených stanovišť na území národního parku. Vzhledem k tomu, že téměř polovina území parku je v soukromém vlastnictví především farmářů a sedláků, je problémem snaha o odvodňování zamokřených ploch, což může ovlivnit vodní režim na sousedních plochách v národním parku. Změna vodního režimu pak v řadě případů vede k zarůstání unikátních mokřadních biotopů náletovými dřevinami. Problematické je poměrně obtížné prosazování zákonnosti v případě závažného porušení podmínek ochrany. Menší porušení podmínek ochrany řeší strážci přírody působící pod Správou národního parku. Zajímavostí je omezení vstupu návštěvníků do parku pouze mezi východem a západem slunce, aby byl v nočních hodinách zajištěn dostatečný klid pro zde se vyskytující živočichy.

V odpoledních hodinách se účastníci cesty přemístili do severnější části národního parku, kde proběhla za účasti pověřeného pracovníka Správy Biebrzanského národního parku návštěva naučné stezky „Grzedy“. Zde byla diskutována mimo jiné problematika nežádoucího zarůstání písčných dun a šíření lýkožrouta smrkového v lesních porostech s tím, že napadené stromy jsou v bezzásahových zónách národního parku ponechávány na místě a les se samovolně obnovuje. Součástí naučné stezky je i ukázka chovu včel v doupných stromech a umělých dutinách. Probírána byla i otázka výskytu chráněných druhů živočichů. Běžně se vyskytuje samozřejmě bobr evropský, vlk obecný, jeřáb popelavý (ve znaku Biebrzanského národního parku), již zmiňovaný los a tetřev hlušec.

V podvečer (19:00 hodin) byl proveden návrat do místa ubytování.

Středa 11. 9. 2019:

V ranních hodinách (8:30 hodin) přejezd z místa ubytování do sídla Správy Wigierského národního parku na adrese Krzywe 82, 16-402 Suwalki.

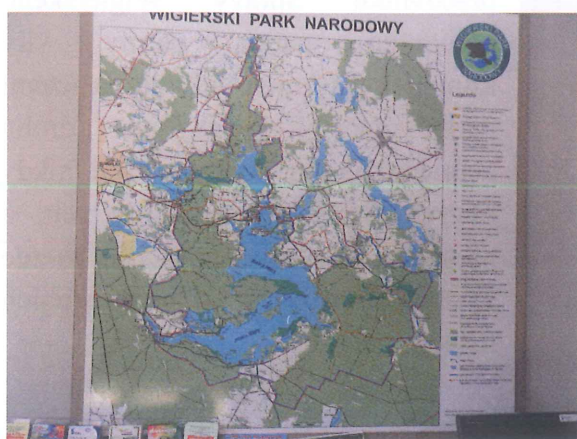
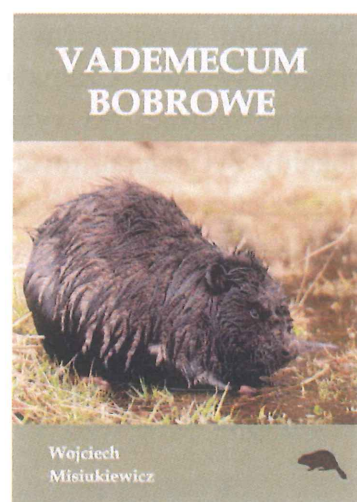
Účastníci cesty byli přivítáni pracovníky Správy Wigierského národního parku a na úvod byli v krátkosti seznámeni se základními údaji o předmětném národním parku.

Tento národní park byl vyhlášen v roce 1989 na ploše 149,9 km², kde se na poměrně plochém reliéfu střídají lesní porosty a různě velkými jezery, kterých je celkem 42, největším z nich je jezero Wigry. Svým charakterem se území tohoto národního parku podobá tajze.

Hojně se na území uvedeného národního parku vyskytuje bobr evropský, los a velká řada různých druhů ptáků.

Zejména výskyt bobra však začíná být na území parku problémem, neboť způsobuje škody především na porostech kolem vodních ploch. Polsko má nejvyšší hustotu výskytu bobra evropského na světě. Dle sdělení autora knihy „Vademecum bobrowe” Wojciecha Misiukiewicze, který účastníky cesty na území Wigierského národního parku doprovázel, má jedna bobří rodina několik bobřích hradů a za zimu je schopna z důvodu získání potravy zlikvidovat až 150 m² porostů dřevin.

V posledních letech, přestože bobří stále zůstávají pod částečnou ochranou, jsou podnikány první kroky k řízení populace těchto hlodavců. Chybí však zkušenosti s regulací populace tohoto druhu a informace o tom, jak s ním nakládat.

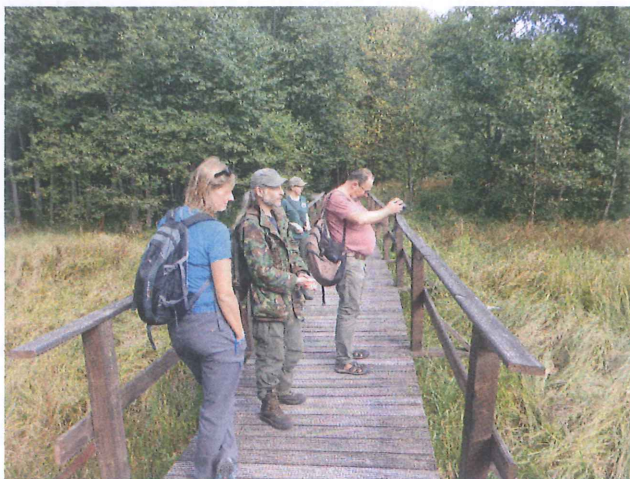
Následně byla za účasti pracovníků Správy tohoto parku provedena terénní pochůzka se zaměřením na nejzajímavější lokality. Terén byl modelován zejména na konci poslední doby ledové v souvislosti s ústupem ledovců, kdy vznikly terénní prohlubně a vyvýšeniny. Proto je pro park charakteristická velká mozaikovitost území, kde se střídají různorodé menší lokality s výskytem specifických stanovišť.

Terénní pochůzka byla vedena postupně několika typy rašelinišť. Nejrozsáhlejším navštíveným rašeliništěm bylo rašeliniště na okraji pánve Wigierského jezera s porosty rašelinného boru. Oproti obvyklému stavu byla hladina vody v dané lokalitě až o metr níže, a proto bylo možno část rašeliniště projít. Ze vzácnějších chráněných druhů byly vidět pozůstatky odkvetlých krušíků, několik druhů ostric a bříza nízká. Toto rašeliniště se nachází mimo místa přístupná veřejnosti.

Proces zarůstání rašeliniště a přechod do lesních půd byl demonstrován rovněž v malé lokalitě rašelinné smrčiny.

Posledním navštíveným mokřadem byla údolní niva řeky Czarna Hancza a jejího slepého ramene. Na vyvýšené části této lokality byl demonstrován příklad ústupu konikleců v daném místě, kde z původní populace zbývá poslední nekvetoucí jedinec.

Významným problémem prakticky všech lokalit je dlouhodobé sucho ovlivňující skladbu rostlinných a živočišných druhů v národním parku.

Další navštívenou lokalitou bylo rašeliniště u okraje jezera Długo Wigierskie. Kromě okraje s výskytem rosnatky anglické je toto rašeliniště zajímavé tím, že převážná část zarostlé plochy volně plave na hladině jezera. Nedaleko odtud bylo navštíveno další rašeliniště nacházející se okolo jezera Suchar Rzepiskowy. V tomto případě se jednalo o jezero velmi mělké s pokročilým procesem zarůstání a zazemňování. Mezi zajímavé rostliny tohoto rašeliniště patří bublinatky (bublinatka menší).

V poslední době je dle sdělení pracovníků Správy Wigierského národního parku patrný vliv klimatických změn, kdy se na území parku začínají vyskytovat druhy zejména rostlin, které se zde nikdy nevyskytovaly, včetně invazních, a naopak u druhů dlouhou dobu se zde vyskytujících je zaznamenáván jejich ústup.

V rámci terénní pochůzky byla provedena kontrola záznamu jedné z mnoha rozmístěných fotopastí, kterých je v parku nainstalováno celkem 47. Díky tomu mají pracovníci parku vcelku ucelený přehled o výskytu především živočišných druhů v tomto chráněném území. Pravidelně je zde kromě vysoké zvěře pozorován i výskyt vlků.

Po návratu do sídla správy národního parku bylo provedeno zhlédnutí ukázek záznamů z fotopastí a předvedeny některé způsoby vyhodnocování získaných údajů.

Po terénních pochůzkách se v podvečerních hodinách (17:30 hodin) účastníci cesty přesunuli do místa ubytování v penzionu „Folwark Hutta“ na adrese Huta 7, Suwalki, 16-402.

Čtvrtek 12. 9. 2019:

V ranních hodinách (8:30 hodin) následoval odjezd z místa ubytování ve městě Suwalki zpět do České republiky. V 18:40 hodin byla překročena státní hranice na přechodu v Náchodě, příjezd do Havlíčkova Brodu byl ve 20:50 hodin.

Shrnutí:

V rámci uvedené zahraniční pracovní cesty získali pracovníci České inspekce životního prostředí poměrně podrobnou informaci o fungování Správ obou navštívených národních parků v Polsku se zaměřením především na ochranu mokřadních společenstev a na ně vázaných druhů rostlin a živočichů.

Na druhé straně byla ze strany inspekce poskytnuta pracovníkům navštívených národních parků informace o kontrolní činnosti České inspekce životního prostředí se zaměřením na úsek ochrany přírody.

Z uskutečněných jednání a diskuzí vyplynulo, že poměrně velkým problémem je probíhající změna klimatu, která negativně ovlivňuje podmínky na celém území navštívených národních parků.

Vlivem klimatických změn se nejvýrazněji mění vodní režim jednotlivých lokalit, které postupně vysychají. Dochází tak ke změnám druhového složení jak v rostlinné, tak živočišné říši. Tradičně vyskytující se druhy z území ustupují a jsou vytlačovány druhy původně se zde nevyskytujícími, někdy i invazními.

I přes tyto problémy jsou území obou navštívených národních parků svým charakterem jedinečná a zasluhují si zvýšenou ochranu.

Z řady projednávaných témat vyplynulo, že se ochrana přírody v Polsku potýká s obdobnými problémy jako ochrana přírody v České republice. Jedná se zejména o střet zájmů zemědělsky hospodařících subjektů se zájmy ochrany přirozených stanovišť. Stejně tak jsou obdobné problémy související s kompenzací škod vznikajících volně žijícími zvláště chráněnými druhy živočichů.

Naproti tomu existují oblasti, které jsou zcela charakteristické a jedinečné pro konkrétní území. I tato vzájemně diskutovaná témata byla přínosná pro obohacení celkového přehledu o úskalích ochrany přírody v obou zemích.

Závěrem lze konstatovat, že cíl zahraniční cesty byl splněn a poskytnuté informace od pracovníků Správ navštívených národních parků mohou být využity ze strany ČIŽP v rámci dozorové činnosti na úseku ochrany přírody.

Cestovní zpráva předložena dne: 10. října 2019

Podpisy účastníků cesty:

Ing. Pavel KORÁBEK

Ing. Pavel PETR

Ing. Lucie POPÍKOVÁ, Ph.D.

Cestovní zprávu schválil:

Dne: 11. 10. 2019